

Välbevarad arkitektonisk pärla i funkstil

Funktionalismen blev både uppskattad och utskälld för sitt djärva formspråk när den kom till Sverige i början av 1930-talet.

När funkishuset Villa Pettersson uppfördes i centrala Svalöv avgick till exempel byggnadsnämndens ordförande i protest.

Sedan två år tillbaka har villan renoverats noggrant och är idag ett praktexempel på funkstilarkitektur i originalskick och eventuellt skall huset byggnadsminnesförklaras längre fram.

TEXT OCH FOTO MICHAEL JOHNSON

Funktionellt formspråk: raka linjer med fönster som bryter av fasadhörnen. Inga dekorer eller burspråk. Svängda former i terrasstrappan och balkongen. Båtfönster till höger.

Huset lät småskolelärarinnan Ebba Pettersson bygga 1937. Hon ville skapa ett modernt hem. Innan dess hade Stockholmsutställningen 1930 gått till historien som året då det svenska folket konfronterades med funktionalismen. Det blev både ris och ros då. Och visst hade Helsingborgs konsert- hus fått många beundrare. Men att bygga ett funkishus i lilla Svalöv var något helt annat ... ansökan i byggnadsnämnden avslogs.

Fröken Pettersson gav sig inte. Med hjälp av arkitekten Charles Elmström i Klippan gjordes nya ritningsalternativ. Man vände sig till länsstyrelsen, som inte hade någonting att invända och krävde en förklaring av nämnden. Det kunde nämnden inte ge. Efter detta avgick byggnadsnämndens ordförande och funkisvillan byggdes, två år efter den första ansökningen.

FRÖKEN PETERSSON OCH hennes syster bodde kvar i 20 år, nästa ägare flyttade in 1957. 1999 var huset utbudet till försäljning igen och arkitekten Kenneth Hultgren, som i sin enmansfirma Skånes Kulturbygge specialiserat sig på att bygga om och till äldre hus med kulturell patina, behövde bara en titt på funkishuset för att fastna.

– Ett stilrenare funkishus har jag aldrig skådat, så jag kände att jag ville återställa huset i äkta funkisanda. Stommen var

Rätt snart förläckades funkisen när massproduktionen kom igång. Det blev ett mekanisk uppreparande. – Funkisens pionjärer var klassiskt skolade och lade stor vikt vid proportioner och detaljarbetet. Det kan man se här i Villa Pettersson, säger Kenneth Hultgren.

intakt så den behövde jag inte göra mycket åt. Mesta jobbet har varit att ställa iordning ytskikten, berättar han och visar runt. Det är skinande fint för nästa dag ska en ny ägare tillträda.

– I sitt arbete med att återställa funkisstilen har Kenneth Hultgren framför allt jobbat med färger och material. Så mycket som möjligt har gjorts för att huset skall få tillbaka sitt ursprungliga utseende. Under lager av avskrapad färg hittade Kenneth till exempel en gul kulör som han applicerat på alla lister och innerdörrar.

De gamla strömuttagen och ljusknapparna har fått sitta kvar. Och i en garderob hittade Kenneth delar av originalfärgsättningen på väggar och tak.

Men han har också gjort sina egna val, tillstår han.

– Man får faktiskt tillåta sig vara lite subjektiv när man gör

Öppna upp för luft och ljus. Avskalade former och nya material banade vägen för funktionalismen inom arkitekturen.

iordning ett hus. Jag valde vitt som utgångspunkt men har brutit med en grön umbraton i de mindre rummen. Alla ytor är grundligt rengjorda från felaktiga färgtyper och huset har till stora delar återfått sin originalfärgsättning invändigt och utvändigt.

KENNETH BRYTER alla färger själv och han använde en emulsionsfärg, Auro hartsfärg, för målning av väggar och tak.

– Den är lättarbetad och täcker bra och jag har rollat alla tak och väggar med den. Emulsionsfärgen är matt som limfärg. Pigmenten ligger fritt i ytan, vilket ger en vacker lyster när ljuset bryts åt olika håll. Detta på grund av pigmentkornens form.

Alla snickerier inne och ute är målade med linoljefärg från Gunnar Ottossons färgmakeri i Genarp. Först har de fått en grundlig skrapning och sedan lite rå linolja på trärena partier. Därefter tre färdigstrykningar med pensel.

– Gunnar tillverkar en suverän linoljefärg och har hjälpt mig att ta fram originalkulörerna till snickerierna. Ge honom bara en pytteliten färgflaga så fixar han resten, säger Kenneth med beundran i rösten.

Det typiska ventilfönstret i badrummet, som också fått nytt, men tidstroget, kakel i golv och tak.

UTVÄNDIGT ÄR fasaden rengjord från all organisk färg, lagad med hydraulisk kalkputs, därefter grundad med sandkalk och slutligen har den strukits fem gånger med kalkfärg.

Kulören är original och har tagits fram med hjälp av Riksantikvarieämbetets Kalkfärglikare, berättar Kenneth Hultgren.

– Då får man samtidigt recept på ingående pigment, i det här fallet guldockra och rå umbra.

Badrummet på andra våningen fick en vattenläcka 1998 och vatten rann rakt ner i köket.

Stram dekor när man smyckade på funkisvis. Notera de enkla golvsöcklarna utan någon form av profilering. Alla snickerier är utförda av professionella hantverkare.

– Kök, bad och halva vardagsrummet blåstes och grovputsades lite taffligt före försäljningen till mig, förklarar Kenneth.

– Nu har de rummen fått helt ny inredning och utrustning. Och det har knappast varit några problem att hitta matchande och modern inredning. Dagens inredningsarkitektur lånar ju hela tiden uppslag från funkisepoken. H99 utställningen i Helsingborg var ju till exempel rena funkisnostalgien.

Eftersom Kenneth också arbetat på byggnadsmagasinet Spargodt i Tågarp har han inte haft några större problem att hitta de originaldetaljer i funkisstil som fattades till huset.

FUNKISSTILEN KOM från kontinenten i slutet av 1920-talet och då främst från Bauhaus-skolan i tyska Weimar och Dessau. När nazisterna tog makten på 30-talet, förbjöds undervisningen och ledarna flyttade utomlands.

Kännetecknande för funktionalismen var att man började arbeta med avskalade, skarpa former och stora glaspartier fälldes in runt vägghörnen, berättar Kenneth Hultgren, när vi sitter på terrasstrappan i solskenet.

– Svängda balkonger, platta tak, runda fönster, putsade väggar utan dekorationer eller ornament var kännetecknen för funkisarkitekturen. Glas, stål och betong blev nya och mycket användbara byggnadsmaterial. Öppna trapphallar och stora glasade entréer hörde också till funkisstilens signum.

Men funktionalismen var också ett socialt program, en slags förlöpare till folkhemsbyggandet som kom igång i slutet av 1940-talet.

På 1930-talet var bostadsstandarden i Sverige en av de lägsta i Europa. Parollen blev att öppna upp för ljus och luft. Färgerna underordnades formerna.

– Det blev ganska mycket vitt i färgsättningen. Ljusa accentkulörer i gult, grått och grönt förekom dock, enligt Kenneth Hultgren.

Utvändigt målades fasaderna i brutna vita kulörer och med de infällda platta taken fick man ett intryck av att byggnaderna svävade en smula. Samtidigt förankrades de i landskapet med sina geometriska och skarpa former.

VILLA PETERSSON byggdes för hand med stort hantverkskunnande. Alla detaljer och material är noga utvalda. Nu är byggnaden återställd till i stora delar originalskick.

Och den villa, som en gång betraktades som en ful ankunge, fick 1998 Svalövs kommuns byggnadsvårdspremium. Kommunen skrev i sin motivering om den ”välbevarade arkitektoniska pärlan som väcker uppmärksamhet utanför Svalövs gränser.”

– Det känns genuint nu. Det kunde ha varit ett av många hus på Stockholmsutställningen, så snygg och genomtänkt är Villa Petterssons arkitektur och färgsättning, avslutar Kenneth Hultgren. □